

Colleges van Gedeputeerde Staten en
Colleges van Burgemeester en Wethouders en
Besturen van intergemeentelijke
samenwerkingsverbanden die bevoegd gezag
zijn in het kader van de
Wet bodembescherming

Circulaire bodemsanering 2008

Datum	Kenmerk	Bijlage(n)
	LMV2008.066156	1. Overzicht wijzigingen 2. Gebiedsgerichte aanpak verontreinigd grondwater

Bijgaand treft u aan de aangepaste Circulaire Bodemsanering 2008.

Deze circulaire vervangt de circulaire 2006 u aangeboden bij brief van 1 mei 2006. De circulaire ziet op de aanpak van historische verontreinigingen (ontstaan voor 1987). De circulaire heeft betrekking op droge bodem, met uitzondering van de richtlijnen voor de beoordeling van risico's van een asbestbodemverontreiniging, die gelden namelijk ook voor de waterbodem.

In bijlage 1 van de aanbiedingsbrief aan het bevoegd gezag zijn de meest relevante veranderingen aangegeven die bij de herziening aan de orde zijn.

De drie belangrijkste wijzigingen zijn:

1. het aangescherpte criterium voor de verspreiding van verontreinigingen in het grondwater;
2. de loodnorm voor sanering met spoed in woongebieden;
3. de aansluiting van circulaire bodemsanering op het Besluit bodemkwaliteit (Bbk).

Ad. 1. Indien verontreinigd grondwater aanwezig is, is het van belang om de risico's van deze verontreiniging in beeld te brengen. In de circulaire 2006 vormt de verspreiding een risico als dit > 5000m³ per jaar bedraagt. Uit de evaluatie van de circulaire 2006 is gebleken dat het verspreidingscriterium in geen verhouding staat tot de minimale omvang van het verontreinigde grondwater, de 6000m³. Daarom is besloten het verspreidingscriterium te verlagen naar 1000m³ per jaar. Enerzijds zal dit leiden tot een lichte toename van het aantal spoedlocaties, anderzijds wordt hiermee een stimulans gegeven aan de door overheden nagestreefde gebiedsgerichte aanpak van verontreinigd grondwater.

Ad. 2. De loodnorm voor sanering met spoed in woongebieden. Voor u als bevoegd gezag is het van belang dat de loodnorm bij de functie 'wonen met tuin' en vergelijkbaar gevoelige functies gebaseerd wordt op de risico's van de blootstelling tijdens de kindsperiode (0-6 jaar). Dit betekent dat bij een loodwaarde van 530 mg/kg met spoed gesaneerd zou moeten worden. Gezien de consequenties van een dergelijke norm is gezamenlijk onderzoek naar de biobeschikbaarheid van lood gestart. De resultaten van dit

onderzoek worden dit najaar verwacht. Tot die tijd is duidelijkheid over de te hanteren grens voor spoedeisendheid gewenst en stel ik voor om de grens voor sanering met spoed vooralsnog op huidige norm van 1450 mg/kg vast te stellen.

ad. 3. Met het van kracht worden van het Besluit bodemkwaliteit komen de bodemgebruikswaarden te vervallen. Zij zijn niet meer opgenomen in een bijlage bij de circulaire. De streefwaarden grondwater en de herziene interventiewaarden voor grond en grondwater zijn opgenomen in een bijlage. Deze bijlage vervangt de Circulaire Streef- en interventiewaarden bodemsanering (2000) die met ingang van 1 juli 2008 komt te vervallen.

Tenslotte wordt in bijlage 2 ingegaan op de gebiedsgerichte aanpak van verontreinigd grondwater, waaronder de mogelijkheden binnen de huidige Wbb, het juridisch instrumentarium, verdeling van taken en verantwoordelijkheden.

Voor vragen over de circulaire kan contact worden opgenomen met Bodem+:
per e-mail: bodemplus@senternovem.nl
per telefoon: 070 - 373335123

Deze circulaire treedt in werking op 1 juli 2008.

Hoogachtend,
de Minister van Volkshuisvesting,
Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer,

dr. Jacqueline Cramer

BIJLAGE 1.

Belangrijkste wijzigingen van de circulaire bodemsanering

De belangrijkste doorgevoerde wijzigingen in de circulaire bodemsanering ten opzichte van de versie van 1 mei 2006 zijn:

- De circulaire versie 2008 sluit nu aan op het Besluit bodemkwaliteit (Bbk).
- Met het van kracht worden van het Bbk komen de bodemgebruikswaarden (BGW's) te vervallen. Zij zijn niet meer opgenomen in een bijlage bij de circulaire.
- De streefwaarden grondwater en de herziene interventiewaarden voor grond en grondwater zijn opgenomen in een bijlage. Deze bijlage komt in de plaats van de Circulaire Streef- en interventiewaarden bodemsanering (2000) die met ingang van 1 juli 2008 komt te vervallen.
- Wijziging in stap 3 beoordelen risico's van verspreiding. Als de initiatiefnemer in stap 3 kan aantonen dat ondanks het feit dat het bodemvolume met daarin verontreinigd grondwater met één of meer stoffen in gehalten boven de interventiewaarde groter is dan 6.000 m³ er jaarlijks niet meer dan 1.000 m³ bodemvolume extra verontreinigd raakt met grondwater dat één of meer stoffen bevat in gehalten boven de interventiewaarden, is er geen sprake van onaanvaardbare risico's voor verspreiding voor dit aspect. Het volumecriterium hiervoor is gewijzigd van > 5.000 m³ naar > 1.000 m³.
- Wijziging stap 2 beoordelen ecologische risico's. Niet meer op basis overschrijden HC50, maar op basis een toets aan de TD (Toxische Druk). De TD is een maat voor mengseltoxiciteit, die wordt berekend met de ms-PAF-methode. De oppervlaktecriteria waaraan getoetst moet worden, worden wel gehandhaafd, al is de typefout uit de tabel gehaald. In de circulaire van 1 mei 2006 was opgenomen dat voor weilanden, akkerbouw, wonen met tuin, grootschalig openbaar groen en recreatie bij overschrijding van de HC50 met een factor > 10 over een oppervlakte van meer dan 500 m² sprake was van onaanvaardbare risico's voor het ecosysteem. Het juiste oppervlaktecriterium voor deze categorie is > 50 m².
- De loodnorm bij de functie 'wonen met tuin' en vergelijkbaar gevoelige functies wordt gebaseerd op de risico's van de blootstelling tijdens de kindsperiode (0-6 jaar). De grens voor sanering met spoed wordt voorsnog op de huidige norm van 1450 mg/kg vastgesteld tot de resultaten van het biobeschikbaarheidsonderzoek in het najaar van 2008 bekend zijn.
- De beschrijving van zogenaamde kwetsbare objecten is geactualiseerd.

De wijzigingen die in de circulaire zijn doorgevoerd, zullen ook in het computermodel Sanscrit worden doorgevoerd. Gestreefd wordt om de aangepaste versie van Sanscrit beschikbaar te hebben per 1 juli 2008.

Alleen indien er sprake is van een geval van ernstige verontreiniging hoeft te worden bepaald of deze verontreiniging al dan niet met spoed dient te worden gesaneerd. Beperkingenregistratie heeft alleen betrekking op het geval van ernstige verontreiniging.

De BGW's als terugsaneerwaarden komen te vervallen met het van kracht worden van deze circulaire. Als gemeenten een oude bodemkwaliteitskaart voor nog eens vijf jaar hebben vastgesteld, dienen ze voor de terugsaneerwaarden aan te sluiten bij het generiek beleid.

In algemene zin wordt nog opgemerkt dat het gewenst kan zijn een sanering te koppelen met andere ingrepen in de ondergrond, zoals Warmte Koude Opslag (WKO), als dit voordelen biedt.

BIJLAGE 2

GEBIEDSGERICHTE AANPAK VERONTREINIGD GRONDWATER

Inleiding

In industriële en stedelijke gebieden worden grootschalige en complexe grondwater-verontreinigingen aangetroffen die zich decennialang hebben verspreid en vermengd.

Deze grondwaterverontreinigingssituaties zijn soms zo omvangrijk en complex dat een effectieve bescherming van de bodem tegen een verdere verspreiding van grondwaterverontreiniging in veel gevallen alleen mogelijk is door middel van de aanpak en/of het beheer van het hele verontreinigde gebied.

In deze situaties is het aan te bevelen dat de gemeente of provincie voorafgaand aan het inzetten van de instrumenten van de Wet bodembescherming (Wbb) beleid ontwikkelt met het oog op de gebiedsgerichte aanpak van bodemverontreiniging.

De gebiedsgerichte aanpak van bodemverontreiniging is gericht op het nemen van maatregelen (beheer dan wel aanpak) ten aanzien van de gevallen van verontreiniging die zich bevinden in dat gebied. De maatregelen beogen het risico van de verontreiniging voor mens, plant of dier te voorkomen en/of te beperken binnen het aangewezen gebied en voorts de verdere verspreiding van de binnen het gebied aanwezige grondwaterverontreiniging naar daarbuiten te voorkomen en/of te beperken. Daarbij is het ook van belang om het duurzaam gebruik van de bodem en de ondergrond mogelijk te maken en functies te beschermen.

De maatregelen kunnen onder meer bestaan uit gebiedsmonitoring, specifieke of generieke saneringsmaatregelen, het langdurig beheren van de in dat gebied aanwezige grondwaterverontreiniging en combinaties van maatregelen, zoals winning van bodemenergie en bodemsanering waardoor natuurlijke afbraak wordt gestimuleerd.

De gebiedsgerichte aanpak doet niets af aan de bestaande systematiek van de Wbb. Als activiteiten worden verricht binnen het aangewezen gebied waardoor verontreiniging zich binnen dat gebied of daarbuiten kan verplaatsen of wordt verminderd, is een melding ex artikel 28 Wbb noodzakelijk, en dient een saneringsplan te worden opgesteld. In het gebiedsgericht beleid kan wel worden beschreven wat zonder melding ex art. 28 en zonder goedgekeurd saneringsplan kan in een aangewezen gebied.

Afbakening

Voor de begrenzing van het gebied waarvoor deze aanpak zou moeten gelden kunnen geen vaste criteria worden gegeven omdat er zich veel verschillende situaties kunnen voordoen waarin gebruik kan worden gemaakt van de gebiedsgerichte aanpak van bodemverontreiniging. Per gebied zal dus moeten worden aangegeven op grond van welke overwegingen de grenzen van het gebied zijn of worden bepaald. De lokale dan wel regionale grondwaterverontreinigingssituatie speelt daarbij in ieder geval een belangrijke rol. Zo zijn de aard en omvang van de aangetroffen grondwaterverontreiniging(en) van belang, evenals de vraag of deze verontreiniging(en) zich hebben vermengd en nog van elkaar zijn te onderscheiden. Daarnaast zijn natuurlijke geohydrologische grenzen van belang, evenals bestuurlijk/organisatorische grenzen.

Verder is van belang wat de aard van de verontreinigingsproblematiek is en of er bijvoorbeeld kwetsbare objecten in of nabij het gebied liggen (waterwinningsgebieden, Natura 2000-gebieden, enz.). Overigens zullen deze omstandigheden ook van invloed zijn op de in het kader van de gebiedsgerichte aanpak te nemen maatregelen.

Mede op basis van ontwikkelingen in de praktijk kunnen de volgende voorbeelden worden gegeven van gebiedsgerichte aanpak:

- In gemeenten met veel zandgrond waardoor de aanwezige verontreiniging vaak in het diepe grondwater terecht is gekomen, zich tot ver in de omgeving heeft verspreid en vermengd is

geraakt met andere grondwaterverontreinigingen (bijv. 'zandgemeenten', Masterplan grondwatersanering Het Gooi);

- Een gecombineerde aanpak van meerdere verontreinigingpluimen die zich bevinden ter plaatse van een industriegebied of -terrein en waarbij een gecombineerde aanpak kosteneffectiever is dan een individuele aanpak (zie Rotterdams havengebied);
- Eventuele gebruiksmogelijkheden van maaiveld en ondergrond, bijv. aanleg woonwijk met toepassing van warmte-koudeopslag (WKO), waarvoor aanwezigheid van grondwaterverontreiniging een risico kan vormen, maar ook kansen aanwezig zijn om te komen tot een duurzaam gebruik van de ondergrond en de aanpak van grootschalige grondwaterverontreinigingen (zie bijv. gemeente Zwolle).

Als de problemen ten aanzien van het diepe grondwater gemeente - of provinciegrenzen overschrijden kan de gebiedsgerichte aanpak van de verontreiniging zich richten op een groter gebied, waarbij uiteraard bestuurlijke afspraken nodig zijn (bijv. De Kempen, Het Gooi). Kortom, zoals eerder is opgemerkt, de diversiteit is zodanig dat per gebied een afdoende onderbouwing gegeven moet worden voor de gekozen afbakening.

Afhankelijk van de situatie en de inhoud van het beleid met betrekking tot de gebiedsgerichte aanpak van bodemverontreiniging moet worden bepaald op welke wijze dit beleid wordt vastgelegd. Het kan worden vastgelegd in bestuurlijke afspraken met andere overheden, of door een besluit over deze afspraken van de gemeenteraad of van provinciale staten. De bevoegde overheid bindt zichzelf daarmee aan het middels het besluit vastgelegde beleid en verplicht zich er toe hiermee rekening te houden bij het nemen van (verdere) besluiten met betrekking tot het aangewezen gebied en de daarin aanwezige bodemverontreiniging.

Het is ook mogelijk dat bij de verdere invulling van de gebiedsgerichte aanpak van bodemverontreiniging, bijvoorbeeld indien de winning van bodemenergie wordt gecombineerd met een saneringsmaatregel, gebruik wordt gemaakt van wettelijk geregelde planvormen, zoals ruimtelijke plannen of waterplannen en andere (bestuursrechtelijke) instrumenten. Het gaat hier dan om planvormen die hun basis niet in de Wbb vinden.

Mogelijkheden huidige Wbb

Bij een gebiedsgerichte aanpak van bodemverontreiniging kan niet voorbij worden gegaan aan de eisen die de Wbb stelt met betrekking tot de aanpak van gevallen van ernstige verontreiniging. De Wbb biedt weliswaar geen kader voor een gebiedsgerichte aanpak van verontreiniging, dat neemt niet weg dat ook in de huidige vorm de Wbb goede mogelijkheden biedt voor flexibele besluitvorming, die aansluit bij de voor een gebied gewenste aanpak. Daartoe kunnen gedeeltelijke, gefaseerde dan wel geclusterde saneringen worden uitgevoerd.

Deelsaneringen en gefaseerde saneringen worden al vaak toegepast (zie ook de Circulaire bodemsanering 2008, paragraaf 5.3). Dat geldt veel minder voor de zogenaamde clusteraanpak in de zin van artikel 42 Wbb. Juist voor een gebiedsgerichte aanpak, waarbij gevallen in onderlinge samenhang moeten worden gezien, kan toepassing van een clusteraanpak goede mogelijkheden bieden, waar nodig in combinatie met een deelsanering of een gefaseerde sanering. In een gebied met meerdere gevallen kan bijvoorbeeld gekozen worden voor het gefaseerd saneren van de verontreinigingen in de bovengrond en het geclusterd saneren van de verontreinigingen die zich bevinden in het (al dan niet diepe) grondwater.

Inzet juridisch instrumentarium Wbb

In gevallen waarbij op grond van artikel 37 Wbb is vastgesteld dat sprake is van overschrijding van het saneringscriterium (ofwel spoed), kan handhaving plaatsvinden van de saneringsplicht of kan een saneringsbevel worden opgelegd (indien wordt voldaan aan de vereisten van respectievelijk artt. 55b en 43 Wbb).

Als de saneringsplichtige eigenaar of erfpachter niet wil deelnemen aan de gebiedsgerichte aanpak zal hij in elk geval aan zijn wettelijke verplichting moeten voldoen, inclusief maatregelen voor de grondwaterverontreiniging, die eventueel – afhankelijk van de omstandigheden van het geval - in een nazorgplan kunnen worden vastgelegd. Op deze wijze draagt hij dan bij in de sanerings- en/of beheerskosten voor zijn geval binnen het aangewezen gebied.

In het uiterste geval kan de bevoegde overheid kosten achteraf verhalen (art. 75 Wbb). Het betreft een wettelijke geldend instrument dat in beginsel kan worden toegepast als niet tot een akkoord kan worden gekomen.

Als er geen sprake is van spoedeisendheid is er geen directe noodzaak tot het nemen van maatregelen. Dan zal het beheer, in ieder geval vanuit de Wbb ook meer passief zijn en gericht zijn op het sturen van activiteiten in een gebied. De initiatiefnemer van die activiteit moet dit melden bij het bevoegd gezag (zie ook hiervoor) en zal dan geconfronteerd kunnen worden met de noodzaak tot het nemen van maatregelen, en het dragen van de (extra) kosten daarvoor.

Verdeling taken en verantwoordelijkheden

Een vervolgvraag die opkomt is hoe de taken en verantwoordelijkheden verdeeld moeten worden over de partij die (een deel van) de grondwaterverontreiniging heeft veroorzaakt, de bevoegde overheid en eventuele derden die als beheerder of belanghebbende betrokken zijn bij de gebiedsgerichte aanpak van de grondwaterverontreiniging. Ook dat kan per geval verschillen.

Als voor een gebied wordt voorzien dat langdurig beheer van de pluimen met een gerichte aanpak op gebiedsniveau nodig is, ligt het voor de hand te kiezen voor een beherende instantie, hetgeen ook de bevoegde overheid kan zijn. De gebiedsbeheerder zal, naast het inzetten van eigen financiële middelen en middelen van andere belanghebbende partijen, er ook op moeten letten dat de gebiedsgerichte aanpak van bodemverontreiniging niet met zich mag brengen dat voorbij wordt gegaan aan de inzet van het juridisch instrumentarium van de Wbb (zie de artt. 43, 55b en 75 Wbb), voorzover die inzet in het concrete geval noodzakelijk mocht blijken.

De mogelijkheid tot afkoop

Als een gebiedsbeheerder de verantwoordelijkheid op zich neemt voor de aanpak van de pluimen, zal getracht moeten worden partijen die een saneringsbevel opgelegd kunnen krijgen dan wel jegens wie de saneringsplicht kan worden gehandhaafd, te laten meebetalen aan de kosten van onder meer sanering, monitoring en beheer. Het meest voor de hand ligt het afspraken te maken met partijen over het afkopen van hun aandeel in de verontreiniging en de bovengenoemde en andere kosten die in dat verband moeten worden gemaakt. Het gaat hier om een privaatrechtelijke afspraak die vrijwillig wordt gemaakt. Dat betekent echter niet dat een aansprakelijk te stellen partij zich zonder dat het gevolgen voor hem heeft afzijdig kan houden.

Hoewel jurisprudentie op dit punt ontbreekt, is voorstelbaar dat zich situaties (kunnen) voordoen waarbij het vanuit praktisch en economisch opzicht efficiënter is om afspraken te maken over de gedeeltelijke afkoop van de saneringsplicht. Dat zou bijvoorbeeld het geval kunnen zijn wanneer een te saneren verontreiniging vanaf een aantal meters onder het maaiveld vermengd is geraakt met andere grondwaterverontreinigingen, afkomstig van andere locaties dan het perceel dat gesaneerd dient te worden. Als deze dieper gelegen verontreinigingen middels de gebiedsgerichte aanpak worden aangepakt of beheerd, is het voorstelbaar dat een gedeeltelijke afkoop, bij afweging van alle betrokken belangen een praktische en efficiënte oplossing is.